

Evaluering af FGU- MOVES®

Nye veje til læring på FGU

Danmarks
evaluerings
institut

INDHOLD

Evaluering af FGU-MOVES®

1	Resumé	5
1.1	Resultater	6
2	Indledning	10
2.1	Baggrund og beskrivelse af indsatsen	11
2.2	Datagrundlag	12
3	Implementering og afvikling af indsatsen	14
3.1	Implementering	14
3.2	Faktorer med betydning for implementering af indsatsen	15
4	Elevernes motivation for at deltage	21
4.1	Overordnet deltager eleverne i indsatsen og kan følge med	21
4.2	Det kan tage lidt tid for eleverne at se formålet	22
4.3	Forskel på, om eleverne interesserer sig for skoleskak	23
4.4	Skoleskak gør undervisningen sjovere og mere praksisrettet	23
4.5	Vigtigt, at der skelnes mellem skoleskak og skak	24
4.6	Spilelementet virker ofte motiverende	25
4.7	Lærerens rolle i skoleskakundervisningen adskiller sig ikke markant fra den øvrige undervisning	25
4.8	Eleverne mangler overskud til frivillige aktiviteter uden for skoletiden, men spiller skak i pauserne	26

5	Elevernes faglige udbytte af indsatsen	28
5.1	Skoleskak er lærerigt for eleverne	28
5.2	Forskel på, om der ses et fagligt udbytte i matematik	28
5.3	Forskel på, om eleverne ser et udbytte, der kan overføres til andre sammenhænge	29

6	Elevernes udvikling af sociale og personlige kompetencer	31
6.1	Skoleskak fungerer godt til at facilitere det sociale	31
6.2	Skoleskak hjælper eleverne med at lære hinanden at kende	32
6.3	Skoleskak som et fælles tredje passer særligt godt til målgruppen	32
6.4	En gruppe elever er også begyndt at spille skak i fritiden	33
6.5	Eleverne udvikler især personlige kompetencer som koncentration og tålmodighed	34
6.6	Lærerne ser personlig udvikling blandt forskellige typer af elever	34

	Appendiks A – Litteraturliste	36
--	--------------------------------------	-----------

	Appendiks B – datagrundlag og metode	37
--	---	-----------

	Appendiks C – tabeller	39
--	-------------------------------	-----------

1 Resumé

FGU-MOVES® – nye veje til læring på FGU – er en læringsindsats igangsat af Dansk Skoleskak med støtte fra Velux Fonden. Indsatsen har til formål at engagere og motivere elever på FGU i matematikundervisningen og derigennem styrke deres faglige, sociale og personlige kompetencer og skabe succesoplevelser individuelt og i fællesskab.

Målet med indsatsen er i samarbejde med institutionerne at udvikle og afprøve de metoder, der indgår i FGU-MOVES® – nye veje til læring på FGU (herefter benævnt FGU-MOVES®), og at skabe en virksom praksis, der kan forankres lokalt og udbredes nationalt. En del af de metoder, der indgår i FGU-MOVES®, er allerede velafprøvede og veldokumenterede i en grundskolesammenhæng (se fx Quvang, 2020), så målet med indsatsen er at videreudvikle og tilpasse dem til en FGU-kontekst.

I denne evaluering samler EVA op på erfaringerne fra afprøvningen af indsatsen på i alt seks skoler fordelt på tre FGU-institutioner. Formålet er at undersøge indsatsens potentiale på FGU, herunder hvilken virkning indsatsen har på elevernes motivation og deres faglige, sociale og personlige kompetencer, samt at identificere, hvilke elementer der fungerer godt og evt. mindre godt i indsatsen. Evalueringen henvender sig dels til Dansk Skoleskak til brug i forbindelse med den videre udvikling og udrulning af programmet, dels til de skoler, der evt. skal implementere det fremadrettet.

Undersøgelsen bygger på interviews med lærere, som har undervist i skoleskak, og elever, som har deltaget i skoleskakundervisningen. Derudover indgår en spørgeskemaundersøgelse blandt 109 elever, som har deltaget i skoleskakundervisningen. Desuden har EVA interviewet repræsentanter fra Dansk Skoleskak.

1.1 Resultater

Overordnet viser evalueringen, at indsatsen hovedsageligt virker positivt på elevernes motivation og på deres deltagelse i undervisningen, og at de især udvikler deres sociale og personlige kompetencer. Eleverne får varierende grader af fagligt udbytte, men også her har FGU-MOVES® et potentiale, særligt hvis koblingen til matematik tydeliggøres yderligere. Evalueringen viser også, at indsatsen er relevant i en FGU-sammenhæng, men at det på nogle skoler har krævet tæt opfølgning fra Dansk Skoleskaks side at få indsatsen implementeret.

Centrale tal fra evalueringen

- 67 % af eleverne svarer, at skoleskak gør matematik sjovere.
- 55 % af eleverne svarer, at skoleskak gør matematik lettere at forstå.
- 69 % af eleverne svarer, at de er blevet bedre til at koncentrere sig, efter de er begyndt at have skoleskak på FGU.
- 26 % af eleverne svarer, at de er begyndt at spille skak med andre elever i pauserne, efter de er begyndt at have skoleskak på FGU.

1.1.1 Skoleskak viser potentiale for FGU-skoler, selvom nogle skoler har haft udfordringer med implementeringen

Evalueringen viser, at indsatsen overordnet set har potentiale, og at eleverne i overvejende grad oplever et udbytte af FGU-MOVES® – hvad angår både motivation, fagligt udbytte og udvikling af sociale og personlige kompetencer. Evalueringen viser desuden, at de deltagende lærere også oplever indsatsen som meningsfuld i en FGU-sammenhæng, og at den er blevet godt understøttet fra Dansk Skoleskaks side – i form af både kompetenceudvikling, materialer og løbende sparring.

Skolerne har haft forskellige måder at implementere og afvikle FGU-MOVES® på. Således er der fx skoler, som har skoleskakundervisningen fast på skemaet, mens andre skoler inddrager skoleskakundervisningen mere ad hoc. På nogle skoler har det dog været udfordrende at få indsatsen implementeret efter hensigten, og der ses stor variation i, hvordan skolerne har organiseret og afviklet indsatsen, og hvor bredt forankret den har været. Dansk Skoleskak har på disse skoler fulgt indsatsen tættere med hyppigere besøg for at hjælpe med og understøtte implementering og afvikling af indsatsen. Evalueringen peger på, at især organisatoriske forandringer, herunder udskiftning blandt lærere og ledelse, kan være med til at udfordre implementeringen. En anden betydelig faktor er det rullende optag på FGU, hvor elever løbende starter i klasserne, ligesom højt fravær blandt nogle elever har haft indflydelse på mulighederne for at implementere og afvikle indsatsen som tiltænkt.

Seks faktorer, der har betydning for, om skoleskak kan blive en succes på FGU

Evalueringen giver anledning til at pege på følgende faktorer, der har betydning for, at indsatsen implementeres og afvikles på en virkningsfuld måde:

1. At der er ledelsesopbakning til indsatsen, da det har afgørende betydning for lærerens muligheder for at prioritere arbejdet med FGU-MOVES®
2. At flere lærere på skolen arbejder med indsatsen, da det giver mulighed for at sparre med hinanden
3. At skoleskakundervisningen er fast på skemaet, fordi det er med til at understrege det faglige sigte for eleverne
4. At der arbejdes med opgaver, der meningsfuldt tydeliggør koblingen mellem skoleskak og matematik
5. At frivillige aktiviteter primært organiseres i skoletiden, da eleverne i højere grad oplever at kunne deltage her
6. At der er tæt sparring med Dansk Skoleskaks konsulenter, fordi det bidrager til lærerens kontinuerlige arbejde med indsatsen, herunder nye greb og justeringer.

1.1.2 Lærerne peger på indsatsens understøttende elementer og ledelsesopbakning som afgørende

Lærerne understreger, at deres adgang til de understøttende elementer i indsatsen, dvs. kompetenceudvikling og adgang til undervisningsportalen GAMBIT®, har været afgørende for at kunne implementere indsatsen, og at begge dele har været velfungerende.

Lærerne fremhæver det som positivt, at kompetenceudviklingen var praksisnær, og at den gav dem mulighed for at dele erfaringer med lærere fra andre FGU-skoler, som også arbejder med indsatsen. Lærerne er generelt meget positive over for undervisningsmaterialet i undervisningsportalen GAMBIT®, som de også oplever som brugervenlig. Det bliver dog pointeret af lærerne, at kompetenceudviklingen og undervisningsmaterialet ikke kan stå alene, men at den løbende dialog og sparring med Dansk Skoleskak også har haft stor betydning for deres implementering af indsatsen.

Evalueringen viser, at lærerne på tværs af skolerne har oplevet forskellige grader af ledelsesopbakning. De lærere, der oplever opbakning fra ledelsen, fortæller, at det har bidraget positivt til deres implementering af skoleskak, fordi det har givet dem en følelse af, at indsatsen bliver prioriteret, og at deres arbejde er værdsat. De lærere, der i mindre grad oplever, at ledelsen bakker op, fortæller omvendt, at det har givet dem en følelse af, at indsatsen ikke bliver prioriteret, og at de har haft sværere ved at finde tid til at implementere og videreudvikle indsatsen.

1.1.3 Eleverne oplever skoleskak som sjovt og lærerigt, men har i mindre grad deltaget i frivillige aktiviteter

Evalueringen viser, at eleverne hovedsageligt oplever skoleskak som et positivt indslag i undervisningen og som et afbræk fra den almindelige undervisning. Lærerne oplever, at nogle elever indledningsvist skal se indsatsen lidt an, men at størstedelen ender med at deltage aktivt og synes, at skoleskak er både sjovt og lærerigt.

Eleverne oplever, at skoleskak er med til at gøre matematik sjovere, men de har forskellige perspektiver på, i hvor høj grad det bidrager til, at de lærer matematik. Det er her vigtigt at fremhæve, at indsatsen er tilrettelagt forskelligt på tværs af de medvirkende skoler. Således giver de elever, der modtager indsatsen mere struktureret og med en tydelig kobling til matematik, i højere grad udtryk for, at den bidrager til, at de lærer matematik. Lærerne vurderer, at indsatsen har potentiale til at skabe faglig udvikling hos eleverne, men at indsatsen skal køre i 6-12 måneder, før man kan forvente at se udviklingen. Der er dog en mindre gruppe lærere, som oplever, at de allerede efter tre måneder ser faglig udvikling hos eleverne.

De interviewede elever har i mindre grad erfaringer med at deltage i frivillige skoleskakaktiviteter. Dels har det været begrænset, hvor mange organiserede frivillige skoleskakaktiviteter der har været udbudt, dels fortæller eleverne, at de ikke altid har overskud til at deltage i aktiviteter uden for skoletiden. Eleverne fremhæver dog, at der spilles skak i frikvartererne, ligesom der er en mindre gruppe elever, som er begyndt at spille skak i deres fritid, efter at de er blevet introduceret til FGU-MOVES®. Der er endvidere et eksempel på en skole, hvor det har fungeret godt med et såkaldt "lommepenge-tiltag". Her har udvalgte elever modtaget løn for at varetage opgaven at arrangere og facilitere frivillige aktiviteter på skolen eller deltage som frivillige i Dansk Skoleskaks landsfinale. Dette er dog ikke noget, som de interviewede elever i evalueringen har erfaringer med, men Dansk Skoleskak giver udtryk for, at der har været gode erfaringer med tiltaget. Dansk Skoleskak fortæller også om et konkret eksempel på en elev, der på baggrund af sin deltagelse i lommepenge-tiltaget efterfølgende har fået arbejde. Dette peger på, at tiltaget også kan bidrage med relevant erhvervs-erfaring for de deltagende elever.

1.1.4 Indsatsen bidrager især til social og personlig udvikling blandt eleverne

Eleverne oplever, at skoleskak fungerer som et godt redskab til at lære andre elever bedre at kende, og at det giver dem et fælles tredje, som gør det lettere at starte samtalen med hinanden. Dette fremhæves særligt positivt med henvisning til at være ny i klassen, eller at der starter andre nye elever som følge af det rullende optag på FGU. Det er også et udbredt perspektiv blandt lærerne, at skoleskakundervisningen har bidraget til social og personlig udvikling blandt eleverne, herunder større koncentration, vedholdenhed og lyst til at interagere med klassekammerater.

1.1.5 Lærerne oplever, at indsatsen imødekommer de faglige og didaktiske mål for FGU

Lærerne oplever, at FGU-MOVES® overordnet imødekommer de faglige mål og didaktiske principper for FGU, men det er et udbredt perspektiv, at hvor skoleskak er velegnet til matematik på G-niveau, kan det være sværere at anvende til matematik på de højere niveauer. Lærerne oplever også, at der i nogle tilfælde kan være udfordringer med at tilpasse skoleskak til FGU's rammer og betingelser. Det fremhæves bl.a., at FGU stadig er en forholdsvis ny institution, og at nogle skoler har oplevet ledelsesskift og lærermangel. Det nævnes også, at der i forvejen kan være udfordringer med at nå at lære eleverne det, de skal, for at bestå fagene, og at skoleskak tager tid fra den ordinære undervisning. Det er desuden et perspektiv, at det kan udfordre skoleskakundervisningen, når den faglige spredning på holdet er meget stor, når en gruppe elever har meget fravær, eller når der i perioder er stor elevudskiftning pga. det løbende optag.

2 Indledning

Dansk Skoleskak har bedt EVA om at evaluere indsatsen FGU-MOVES® for at undersøge, om indsatsen kan engagere og motivere elever på FGU i matematikundervisningen og derigennem styrke deres faglige, sociale og personlige kompetencer og skabe succesoplevelser individuelt og i fællesskab.

Velux Fonden har bevilget midler til indsatsen. Dansk Skoleskak har haft som målsætning, at i alt fire skoler, 20 undervisere og 500 elever deltager i indsatsperioden fra efteråret 2022 til sommeren 2025. Ligeledes er det et mål, at skolerne tilbyder FGU-MOVES® i form af både obligatoriske og frivillige aktiviteter.

Formålet med evalueringen er at undersøge potentialet i indsatsen på FGU, herunder at belyse, hvilken virkning indsatsen har på elevernes motivation og deres faglige, sociale og personlige kompetencer, samt at identificere, hvilke elementer der fungerer godt og evt. mindre godt i indsatsen. Denne viden skal være med til at kvalificere indsatsen, når den som program udbredes til andre FGU-institutioner.

Rapporten henvender sig til Dansk Skoleskak til brug for den videre udvikling og udbredelse af indsatsen. Den henvender sig også til FGU-institutioner og -skoler, der ønsker at blive klogere på elevernes udbytte af at deltage i FGU-MOVES®, og som evt. selv er interesserede i at afprøve og implementere programmet.

Evalueringen tager udgangspunkt i følgende undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvordan bliver indsatsen implementeret og afviklet på de deltagende FGU-skoler?
2. Hvilke faktorer henholdsvis understøtter og udfordrer en virkningsfuld indsats?
3. Hvilke af indsatsens elementer virker særligt lovende i en FGU-kontekst?
4. Hvilket udbytte har indsatsen for elevernes motivation for at deltage i undervisningen og deres udvikling af faglige, sociale og personlige kompetencer?

2.1 Baggrund og beskrivelse af indsatsen

FGU-MOVES® tager afsæt i Dansk Skoleskaks erfaringer fra grundskolen. Indsatsen har til formål at undersøge, om SKAK+MAT® er en virksom metode til at engagere og motivere unge i matematikundervisningen på agu-sporet på FGU, styrke de unges faglige, sociale og personlige kompetencer og skabe succesoplevelser både individuelt og i fællesskab.

2.1.1 FGU's målgruppe og uddannelsesspor

Målgruppen for FGU er unge under 25 år, som ikke har eller er i gang med en ungdomsuddannelse eller er i beskæftigelse. FGU skal bidrage til at styrke de unges faglige, personlige og sociale udvikling, og målet er at give dem kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller opnå ufaglært beskæftigelse.

Målgruppen på FGU er særdeles differentieret¹, og det betyder bl.a., at uddannelsen skal rumme og skabe progression for unge med en bred vifte af forskellige forudsætninger, ønsker og behov. Nogle unge skal have løftet deres faglige niveau, så de opfylder adgangskravene til en ungdomsuddannelse; andre unge har brug for at udvikle sig personligt eller socialt.

FGU er fordelt på 27 FGU-institutioner med 85 FGU-skoler. FGU består af tre forskellige spor: almen grunduddannelse (agu), produktionsgrunduddannelse (pgu) og erhvervsgrunduddannelse (egu). FGU-MOVES® er målrettet mod agu, som hovedsageligt forbereder til hf eller en erhvervsuddannelse. Fagligheden på agu er primært forbundet med almene fag, og undervisningen tilrettelægges som udgangspunkt med 2/3 teori og 1/3 praksis. På nogle skoler har det på agu været svært at få praktiske elementer til meningsfuldt at spille sammen med den teoretiske del i de almene fag. Tanken er derfor, at FGU-MOVES® kan være et godt greb til at opnå netop dette i faget matematik. Selvom FGU-MOVES® oprindeligt har været tiltænkt agu, indeholder evalueringen eksempler på, at indsatsen også har været brugt på pgu.

1 Se fx kortlægning af elevkarakteristika på FGU i første delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for FGU (EVA, 2021).

2.1.2 Aktiviteter i indsatsen

FGU-MOVES® består af en række aktiviteter, som beskrives nedenfor.

Aktiviteter i FGU-MOVES®

Lektioner til SKAK+MAT®-programmet: Lektionerne er udviklet af læringskonsulenter, elever, lærere og eksterne fagdidaktiske eksperter. SKAK+MAT® har eksisteret til alle trin i grundskolen i en del år. Dele af mellemtrins- og udskolingsmaterialet er tilpasset FGU, men der er også nyudviklet lektioner til ca. 50 x 45 minutters undervisning på introduktionsniveau, G-, D- og E-niveau. Lektionerne på E- og D-niveau er dog først færdigudviklet i januar 2025, og lærernes erfaringer med disse er derfor ikke en del af evalueringen. Der er desuden udviklet en mængde opgaver og inspirationssider til portfolioopgaver.

Frivillige skoleskakaktiviteter: De frivillige skoleskakaktiviteter er blevet afstemt med, i hvilken grad der har været grobund for frivillige skoleaktiviteter for eleverne. Aktiviteterne har eksempelvis bestået af frikvartersskak i pauserne og en skoleskakcafé.

Kompetenceudvikling: Kompetenceudviklingen er udviklet og gennemført i samarbejde med lærerne på FGU med henblik på at matche FGU-lærernes fagligheder. Kompetenceudviklingen har bestået af et forløb på tre dage, årlige uddannelsesdage samt supervisionsbesøg for at sikre den løbende kvalificering af indsatsen. Indledningsvist gennemførte Dansk Skoleskak kvartalsvise supervisionsbesøg, men fra august 2023 og frem har der i gennemsnit været tale om ét månedligt besøg pr. matrikel. Derudover har der været en hotline til læringskonsulenter samt en række forskellige co-creation-forløb, fokusgruppeinterviews og opstarts- og afslutningsmøder.

Dataopsamlingsspor: Dataopsamlingssporet er en del af Dansk Skoleskaks underviserplatform, GAMBIT®, og indeholder monitorering af afviklede lektioner, opsamling af ratings efter hver lektion fra elever og undervisere samt feedback- og co-creation-funktioner.

2.2 Datagrundlag

Evalueringen sammenfatter erfaringer fra i alt seks skoler fordelt på tre FGU-institutioner, som har afprøvet indsatsen blandt elever på agu- eller pgu-sporet. Evalueringen bygger på følgende datakilder:

- Interviews med 13 lærere, som har undervist i skoleskak
- Interviews med 22 elever, som har deltaget i skoleskakundervisningen
- Spørgeskemaundersøgelse blandt 109 elever, som har deltaget i skoleskakundervisningen
- Baggrundsinterview med repræsentanter fra Dansk Skoleskak.

Dataindsamlingen er foregået ad to omgange, hvoraf første runde fandt sted i foråret 2023 og anden runde fandt sted i efteråret 2024. Dataindsamlingen er blevet tilrettelagt efter og tilpasset fremdriften i skolernes implementering af indsatsen med henblik på at sikre, at lærere og elever har gjort sig flest mulige erfaringer med indsatsen på dataindsamlingstidspunktet. Mellem første

og anden runde dataindsamling har der på nogle af skolerne været udskiftning blandt de lærere, der har arbejdet med indsatsen, ligesom en skole midlertidigt har sat indsatsen i bero. Mellem første og anden runde af dataindsamlingen er der samtidig kommet flere skoler til, mens en enkelt skole i perioden har valgt at træde helt ud af indsatsen grundet manglende ressourcer. De to dataindsamlingsrunder behandles samlet i afrapporteringen, da der ikke er overlap mellem respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne, og der kun i et enkelt tilfælde er tale om en genganger blandt de interviewede lærere.

Tabellen nedenfor viser et overblik over datakilderne.

Tabel 2.1
Overblik over datakilder

Skole	Institution	Interviews	Elevsurvey
Skole A	Institution I	Lærere og elever (2023), geninterview med lærer (2024)	1 runde (2023)
Skole B	Institution II	Lærere og elever (2023), nye lærere (2024)	2 runder (2023 og 2024)
Skole C	Institution II		1 runde (2023)
Skole D	Institution I	Lærere og elever (2024)	1 runde (2023)
Skole E	Institution I	Lærere og elever (2024)	1 runde (2024)
Skole F	Institution III	Lærere (2024)	1 runde (2024)

Evalueringens datagrundlag og metode udfoldes i appendiks B.

3 Implementering og afvikling af indsatsen

Dette kapitel har fokus på implementeringen og afviklingen af FGU-MOVES® på de deltagende skoler og udfolder en række eksempler på, hvordan de forskellige skoler konkret har grebet dette an. Kapitlet gennemgår også faktorer, der har haft betydning for, hvordan indsatsen er blevet implementeret og afviklet, herunder hvad der har været med til at udfordre implementeringen af indsatsen, og hvad Dansk Skoleskak har gjort for at imødekomme dette.

3.1 Implementering

Evalueringen viser, at der på de deltagende skoler har været forskellige måder at gribe implementeringen og afviklingen af indsatsen an på, og at der ses store variationer i, hvor meget skoleskakundervisningen har fyldt på tværs af skolerne, og hvor bredt indsatsen er blevet forankret. På nogle skoler har det været udfordrende at få indsatsen implementeret efter hensigten, hvilket har betydet, at Dansk Skoleskak har fulgt indsatsen tættere med hyppige besøg og hjælp til at understøtte implementeringen og i enkelte tilfælde også afviklingen af indsatsen.

I nedenstående boks udfoldes fire eksempler på skolernes implementering og afvikling af indsatsen.

Eksempler på skolernes afvikling af indsatsen

Eksempel 1: Skoleskak fast på skemaet og portfolioopgaver

Skolen har involveret flere lærere i indsatsen. Én lærer har sat skoleskakundervisningen fast på skemaet i én matematiklektion om ugen, og denne lærer har også selv udviklet portfolioopgaver med skak som tema. En anden lærer på skolen følger ikke et fast format med sin klasse, men trækker på elementer fra skoleskakundervisningen i sine matematiktimer. Omfanget af frivillige aktiviteter på skolen er meget begrænset.

Eksempel 2: Bred lærerinddragelse og frivillig skakcafé

Skolen har udbredt indsatsen til alle matematiklærere, og lærerne fortæller, at de kan sparre med hinanden på lærerværelset. I tillæg til den skemalagte undervisning er der etableret en skakcafé på skolen, hvor to elever faciliterer skakspil i frikvartererne to gange om ugen. De to elever er ansat af Dansk Skoleskak i tre måneder ad gangen. Skolen har oplevet stor interesse blandt eleverne for at facilitere skakcaféen.

Eksempel 3: Undervisning i makkerpar og brug af indsatsen i forskellige situationer

Flere af skolens lærere underviser i skoleskak, og mens nogle lærere underviser i makkerpar, underviser andre alene. Lærerne bruger skoleskak som fagligt indhold i undervisningen, som hjernepauser sidst på dagen og i frikvartererne.

Eksempel 4: Smal implementering og begrænset fokus på social udvikling

Skolen har én lærer, som kan undervise i skoleskak. Læreren fokuserer sine kræfter på det faglige indhold, og der har i mindre grad været tid til at arbejde med den sociale udvikling blandt eleverne, som skoleskak også har potentiale til.

3.2 Faktorer med betydning for implementering af indsatsen

I dette afsnit gennemgår vi en række faktorer, som har betydning for, hvordan indsatsen er blevet implementeret og afviklet på de deltagende skoler. Faktorer, som er særligt betydningsfulde for implementeringen, er listet i nedenstående boks og uddybes på de følgende sider.

Faktorer, der fremmer implementering af indsatsen

At læreren har en oplevelse af at være klædt på til at gennemføre undervisningen, herunder at:

- Kompetenceudviklingen opleves som praksisnær og overførbart
- Undervisningsmaterialet er nemt at anvende
- Der er god støtte i form af dialog og sparring med Dansk Skoleskak.

At indsatsen er prioriteret på skolen, herunder at:

- Der er opbakning til indsatsen fra ledelsen
- Indsatsen forankres bredt, så flere af skolens lærere deltager
- Forberedelsestiden opleves som overkommelig og kan prioriteres.

At indsatsen er tænkt som en integreret del af FGU, herunder at:

- Skoleskak er fast på skemaet og kobles tydeligt til matematik
- Indsatsen spiller sammen med FGU's faglige mål og principper
- Man som lærer har greb til at skabe kontinuitet på trods af elevfravær og rullende optag.

3.2.1 Kompetenceudviklingen opleves som praksisnær og overførbart

De lærere, der har arbejdet med indsatsen, har deltaget i et kompetenceudviklingsforløb, som Dansk Skoleskak har stået for (se evt. kapitel 2.1.2 for yderligere detaljer om forløbet). Der er bred enighed blandt lærerne om, at kompetenceudviklingen har været meget anvendelig, og at den i høj grad har bidraget til at klæde dem på til at undervise i skoleskak.

Lærerne fortæller generelt, at kompetenceudviklingen var praksisnær og gav dem mulighed for at afprøve skoleskakundervisningen på egen krop. Lærerne sætter pris på, at kompetenceudviklingen

vekslede mellem konkrete undervisningsaktiviteter og refleksioner over, hvordan man kan anvende aktiviteterne i sin egen undervisning.

Som led i kompetenceudviklingen fik lærerne mulighed for at dele erfaringer med lærere fra andre FGU-skoler. Lærerne oplevede generelt, at erfaringsudvekslingen bidrog med inspiration til egen undervisningspraksis, og at den gav mod på at gå videre med skoleskak. En lærer fortæller, hvordan mødet med andre FGU-lærere gav inspiration til at anvende skoleskak til portfolio:

”Jeg tror meget, at [lærer fra anden FGU-skole], der havde en elev, der skulle op i skak ... Jeg tror, at jeg var i tvivl om, om det kunne løftes derhen. Så dét, at han fortæller, at det skal til at ske – det giver mod på at køre den derhen selv.

FGU-LÆRER

Størstedelen af lærerne var tilfredse med omfanget af kompetenceudviklingen. En mindre gruppe lærere ønskede, at kompetenceudviklingen havde forløbet over flere dage, så de havde fået bedre føling med, hvordan skoleskak kan bruges rent fagligt og i forbindelse med portfolio. Enkelte lærere nævner også, at de gerne så, at man havde haft endnu mere tid til at sparre med lærerne fra de andre FGU-skoler.

Det er en gennemgående pointe i interviewene med lærerne, at kompetenceudviklingen har været afgørende for, at de er kommet i gang med at anvende skoleskak i undervisningen, og at de har kunnet gennemføre undervisningen uden en større mængde forberedelsestid.

3.2.2 Undervisningsmaterialet er nemt at anvende

Som en del af FGU-MOVES® har lærerne haft adgang til lektioner i SKAK+MAT®-programmet (se kapitel 2.1.2) via Dansk Skoleskaks undervisningsportal, GAMBIT®. Lærerne er generelt meget positive over for undervisningsmaterialet, som de kan tilgå via GAMBIT®. De fortæller, at GAMBIT® er brugervenlig og indeholder materiale, der kan anvendes direkte i undervisningen.

Lærerne fremhæver, at de er særligt glade for, at de har nem adgang til undervisningsmaterialet, og at de dermed ikke skal ”opfinde den dybe tallerken”. De forskellige slides med undervisernoter og det interaktive bræt fremhæves som særligt anvendelige.

3.2.3 God støtte i form af dialog og sparring med Dansk Skoleskak

Det er et udbredt perspektiv blandt lærerne, at kompetenceudviklingen og undervisningsmaterialet ikke kan stå alene, og at den løbende dialog og sparring med Dansk Skoleskak har haft stor betydning for deres implementering af indsatsen. Som en del af indsatsen har lærerne også haft mulighed for dialog og sparring med Dansk Skoleskaks læringskonsulenter.

På tværs af skolerne fortæller lærerne, at Dansk Skoleskak og de tilknyttede læringskonsulenter har været gode til at følge op og tilbyde sparring samt været tilgængelige ift. at besvare de spørgsmål, som måtte opstå. Sparringsdelen har haft særligt stor betydning for de lærere, som har stået

alene med indsatsen, eller som har følt sig udfordrede af et begrænset kendskab til skak. En lærer fortæller, at den løbende opfølgning har gjort, at indsatsen ikke er løbet ud i sandet:

”Det sker tit, at man som lærer kommer på kursus og tænker, at det er spændende, og man kommer hjem og er høj over det, men så rammer hverdagen, og så ryger det i baggrunden. Men den måde, vi har fået det præsenteret på, og at vi er blevet bedt om at lave en plan, og de napper hele tiden én i hælen og siger ”Hov, hvornår var det lige?”, ”Skulle vi komme?” og ”Skulle vi lige aftale ...?”

FGU-LÆRER

Det er en oplevelse blandt lærerne, at medarbejderne i Dansk Skoleskak er meget engagerede i indsatsen og interesserede i at høre om lærernes erfaringer. En lærer nævner, at den tætte kontakt med Dansk Skoleskak har fået hende til at tænke ud af boksen og videreudvikle egen praksis, og andre lærere fortæller, at medarbejderne i Dansk Skoleskak er gode til at rose og anspore lærerne til at gøre det, de er gode til – og at det virker meget motiverende.

Næsten alle lærere har haft besøg af en læringskonsulent, som enten varetog dele af undervisningen eller observerede lærernes undervisning og efterfølgende gav feedback. Størstedelen af lærerne fortæller, at de fysiske besøg har været brugbare. På enkelte skoler havde lærerne en oplevelse af, at læringskonsulenten ikke havde afsat nok tid til at indgå i undervisningen, eller at læringskonsulenten ikke gav dem nogen feedback efter at have observeret undervisningen.

Det nævnes af nogle af lærerne, at medarbejderne i Dansk Skoleskak har været gode til selv at bede om feedback og spørge lærerne, om de manglede noget til at gennemføre deres undervisning – og at de har været hurtige til at handle på de forespørgsler og forslag, som lærerne har fremsat.

3.2.4 Vigtigt med ledelsesopbakning og bred forankring af indsatsen

På tværs af lærerinterviewene peges der på ledelsesopbakning som et væsentligt element ift. at få indsatsen implementeret, og at man som lærer kontinuerligt kan arbejde med indsatsen som tiltænkt. Det er en udbredt forståelse blandt lærerne, at indsatsen burde være relativt let at bakke op om, i og med at skolerne har modtaget meget materiale fra Dansk Skoleskak, bl.a. i form af skakspil, og fordi der ligger et stort materiale på GAMBIT®, som lærerne kan tage udgangspunkt i. Evalueringen viser dog, at lærer- og lederudskiftning kan være med til at udfordre opbakningen, ligesom skolens deltagelse i andre og større projekter kan tage fokus fra indsatsen.

En anden vigtig faktor for afviklingen er, at indsatsen er bredt forankret på skolen, således at flere lærere deltager og kan sparre med hinanden. Dette er særligt afgørende på tidspunkter, hvor man som lærer oplever udfordringer med at arbejde med og prioritere indsatsen, fx i forbindelse med organisatoriske forandringer eller dalende ledelsesopbakning.

Interviewene med lærerne giver indtryk af, at skoleledelserne har haft forskellige tilgange til indsatsen på tværs af skolerne. Alle lærerne nævner, at deres leder har givet dem mulighed for at deltage

i kompetenceudviklingsdagene, men herudover har lærerne oplevet forskellige grader af interesse i og opbakning til indsatsen fra deres leder.

De lærere, der oplever opbakning fra ledelsen, fortæller, at det har bidraget positivt til deres implementering. Ledelsens opbakning har givet dem en følelse af, at indsatsen bliver prioriteret, og at deres arbejde er værdsat. En gruppe lærere nævner, at deres leder har givet dem mulighed for at afsætte ekstra tid til forberedelse og afholde møder med de lærere, der er involveret i indsatsen. Der er også eksempler på, at ledelsen har givet lærerne mulighed for at dele deres erfaringer med indsatsen på et møde med andre kollegaer.

De lærere, der oplever begrænset interesse fra ledelsen, fortæller omvendt, at det har givet dem en følelse af, at indsatsen ikke bliver prioriteret – og i visse tilfælde, at deres arbejde ikke er værdsat. Disse lærere har også haft sværere ved at finde tid til at implementere og videreudvikle indsatsen. Den begrænsede ledelsesopbakning kan bl.a. hænge sammen med udskiftning i ledelsen, lærermangel og prioritering af andre projekter.

3.2.5 Forberedelsestiden skal være overkommelig og noget, der kan prioriteres

Lærerne har lidt forskellige oplevelser af, hvor omfangsrig forberedelsen af skoleskakundervisningen har været. En gruppe lærere fortæller, at det har været relativt hurtigt og nemt at forberede, mens andre lærere oplever, at det har krævet meget forberedelsestid.

De lærere, der oplever forberedelsen som overkommelig, fortæller, at det har været ligetil at overføre viden fra kompetenceudviklingen og anvende materialet fra GAMBIT®. De lærere, der omvendt oplever forberedelsen som mere omfangsrig, fortæller, at de ikke har følt sig komfortable med skakreglerne og brikkernes egenskaber. Interviewene viser dog, at lærere med begrænset kendskab til skak ikke nødvendigvis har oplevet et behov for meget forberedelse.

Ledelsesopbakning spiller også ind på lærernes oplevelse af at kunne prioritere forberedelsen af skoleskakundervisningen. Som nævnt i forrige afsnit er der blandt skolerne et eksempel på, at lederen har givet lærerne mulighed for at afsætte ekstra tid til forberedelse og afholde møder med de deltagende lærere.

3.2.6 En fordel, når skoleskak er fast på skemaet og kobles tydeligt til matematik

På tværs af de deltagende skoler er der forskel på, hvorvidt skoleskak ligger fast på skemaet som en bestemt ugentlig lektion, eller om det inddrages mere ad hoc i matematikundervisningen. Lærerne har forskellige erfaringer med, hvornår man med fordel kan placere skoleskak i løbet af skoledagen. Nogle lærere oplever, at skoleskak fungerer godt sidst på dagen, hvor eleverne kan være trætte. Andre lærere fortæller, at de har gavn af at anvende skoleskak i starten af en lektion, fordi det giver eleverne ro og gør dem klar til at modtage undervisning.

Evalueringen viser, at det er en fordel, at skoleskak ligger fast på skemaet. Det behøver ikke nødvendigvis foregå i én bestemt lektion på en fast ugedag, men det er vigtigt, at skoleskak indgår fast i undervisningen. På tværs af de deltagende skoler er der eksempler på, at en ad hoc-tilgang kan medføre, at omfanget af skoleskakundervisningen bliver mere begrænset. Evalueringen viser endvidere, at det er vigtigt at skabe en tydelig kobling til matematik, hvis eleverne skal kunne se en sammenhæng mellem skoleskak og matematikfaget.

Samspil med FGU's faglige mål og didaktiske principper

Lærerne oplever generelt, at skoleskak imødekommer de faglige mål og didaktiske principper for FGU. Lærerne nævner dog også, at der i nogle tilfælde kan være udfordringer med at tilpasse skoleskak til FGU's rammer og betingelser.

Der er en udbredt opfattelse blandt lærerne af, at skoleskak er velegnet til matematik på G-niveau, men at det kan være sværere at anvende til matematik på de højere niveauer. En gruppe lærere fortæller, at de har nævnt udfordringen over for Dansk Skoleskak, som har arbejdet på at videreudvikle materialerne, så skoleskak kan anvendes til matematik på de højere niveauer. Arbejdet med dette er blevet færdiggjort i januar 2025.

På tværs af skolerne er der endnu kun få erfaringer med at opbygge en portfolio om skoleskak og med at lade elever gå til prøve i skoleskak – og lærerne har forskellige syn på, om det er relevant at gøre. De lærere, som har haft elever til prøve i skoleskak, fortæller overvejende positivt om det. De nævner dog, at koblingen mellem skoleskak og de andre fag kan blive lidt søgt, hvilket også er en bekymring blandt lærere, som endnu ikke har erfaring med at bruge skoleskak til portfolio.

En gruppe af lærerne er positivt stemte over for at anvende skoleskak til portfolio, og de nævner, at det er oplagt at tage udgangspunkt i de eksempler, der ligger på GAMBIT®. Det er dog en generel pointe blandt lærerne, at man bør tage udgangspunkt i elevernes interesse og kun anvende skoleskak til portfolio, hvis eleverne er motiverede for det.

Lærerne oplever generelt, at skoleskak virker inkluderende og giver mulighed for at differentiere undervisningen. Det fremhæves i den forbindelse, at alle elever har en rolle i løbet af undervisningen, at der er mulighed for at interagere på kryds og tværs, og at ens med- eller modspiller forventer noget af én. Lærerne nævner også, at minigames kan tilpasses til elevernes niveau, ligesom det er nemt at lave skift i skoleskakundervisningen og at have forskellige aktiviteter i gang samtidig, hvilket kan være en fordel, når man arbejder med elevgruppen på FGU.

3.2.7 Lærerne har brug for greb til at skabe kontinuitet på trods af elevfravær og rullende optag

Det er et perspektiv blandt de interviewede lærere, at det kan være svært at gennemføre skoleskakundervisningen, hvis en gruppe elever har meget fravær, da det gør det svært at skabe et kontinuerligt forløb, hvor der bygges oven på læringen fra gang til gang. Det rullende optag på FGU kan også udfordre skoleskakundervisningen, fordi det betyder, at der kan være stor forskel på elevernes kendskab til indsatsen. Sidstnævnte udfordring gælder særligt i de perioder, hvor der er stor

udskiftning i en klasse, da det kan betyde, at fx halvdelen af eleverne er meget bekendte med skoleskakundervisningen, mens den anden halvdel aldrig har prøvet det.

Blandt de interviewede elever fylder fravær og det rullende optag også, da det kan have som konsekvens, at skoleskakundervisningen bliver ensformig for de elever, der allerede har en del erfaring med den. Eleverne fortæller, at læringskurven for skoleskak er særligt stejl i det første stykke tid, og at andre elevers fravær kan betyde, at der bliver mange gentagelser. En elev forklarer det på følgende måde:

”Det hele var sjovt, men vi har gentaget mange ting, og så kan det godt blive lidt kedeligt. Tit er der nogle, der er væk, så for os, der er der meget, kan det blive lidt det samme.

FGU-ELEV, 18 ÅR

På samme måde er det et perspektiv blandt en gruppe elever, at det rullende optag kan gøre skoleskakundervisningen repetitiv, fordi læreren er nødt til at prioritere, at alle forstår reglerne.

En gruppe af de interviewede lærere fortæller, at de har gode erfaringer med at tilpasse skoleskakundervisningen til elever med et vist omfang af fravær. Lærerne fortæller, at minigames og enkeltstående opgaver, som ikke løber over flere undervisningsgange, egner sig godt til disse elever. Samtidig har lærerne en oplevelse af, at eleverne tager initiativ til at hjælpe hinanden med skoleskak, hvilket også kan understøtte indsatsen for elever med fravær. Evalueringen viser, at indsatsen med fordel kan have flere og mere systematiske greb, som lærerne kan anvende for at imødekomme disse udfordringer, selvom der allerede er gode eksempler på at imødekomme nogle af de udfordringer, som fravær og rullende optag kan skabe.

4 Elevernes motivation for at deltage

I dette kapitel belyser vi elevernes modtagelse af indsatsen og deres motivation for at deltage i skoleskakundervisningen. Kapitlet viser, at eleverne er overvejende motiverede for at deltage i skoleskakundervisningen, og at de efter at have lært FGU-MOVES® at kende oplever det som meningsfuldt i en undervisningssammenhæng. Der er dog også en mindre gruppe elever, som ikke er lige så positive over for at deltage i skoleskakundervisningen, men overordnet set peger elever og lærere på, at skoleskak bidrager til en sjov og varieret undervisning.

De interviewede elever har i mindre grad erfaring med at deltage i frivillige skoleskakaktiviteter, og de peger på, at det kan være svært at finde overskud til det uden for skoletiden.

4.1 Overordnet deltager eleverne i indsatsen og kan følge med

Det er et udbredt perspektiv blandt de interviewede elever, at skoleskak er et positivt indslag i deres undervisning. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 82 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i, at de har fået noget ud af at deltage i FGU-MOVES®. 73 % af eleverne vurderer sværhedsgraden af skoleskakundervisningen som passende, mens 18 % svarer, at undervisningen er for let, og 8 % svarer, at den er for svær.

Det er en udbredt oplevelse blandt lærerne, at størstedelen af eleverne deltager og kan følge med i skoleskakundervisningen. En gruppe af lærerne oplever, at eleverne i højere grad kan koncentrere sig om skoleskak end om almindelig undervisning. En lærer fortæller, at spillets struktur fungerer godt på et af hendes hold, hvor der ellers er meget uro:

”Det er et ret struktureret spil, og det passer dem godt. De kan koncentrere sig og fordybe sig på en anden måde.

FGU-LÆRER

Lærerne fortæller, at der er en grænse for, hvor længe eleverne kan koncentrere sig om skoleskak, typisk 30-45 minutter ad gangen. Lærerne påpeger dog, at det er vilkåret ved al undervisning, og at det ikke kun gælder skoleskak. Som nævnt ovenfor er der også en gruppe lærere, som oplever, at nogle elever kan koncentrere sig om skoleskakundervisningen i længere tid ad gangen sammenlignet med den almindelige undervisning.

På tværs af skolerne fortæller lærerne, at en mindre gruppe elever har svært ved at indgå i skoleskakundervisningen. For nogle elever kan det skyldes, at de ikke kognitivt er i stand til at håndtere brikkerne og reglerne. For andre elever kan det skyldes, at de har for meget fravær til, at lærerne kan skabe et kontinuerligt forløb, hvor der bygges oven på læringen fra gang til gang.

4.2 Det kan tage lidt tid for eleverne at se formålet

Interviewene med lærerne tegner et billede af, at elevernes reaktion på skoleskak i undervisningen kan variere på tværs af skoler og inden for de enkelte klasser. Mens nogle elever hurtigt er med på idéen om skoleskak, gør andre elever mere modstand. Størstedelen af eleverne køber dog ind på præmissen efter nogle gange, og lærerne har generelt en oplevelse af, at de fleste elever ender med at synes, at skoleskak er både sjovt og lærerigt.

Lærerne peger på, at der kan være forskellige årsager til, at eleverne indledningsvist yder modstand over for skoleskakundervisningen:

- **Har svært ved at se koblingen til matematik:** Eleverne kan have svært ved at se koblingen mellem skoleskak og matematik, og de synes derfor, at skoleskak er spild af tid.
- **Skak er ikke noget for dem:** Eleverne kan på forhånd have et indtryk af, hvad skak er, og en forestilling om, at det ikke er noget for dem.
- **Vil hellere spille almindelig skak:** Elever, som i forvejen kender skakreglerne, kan have lyst til at spille almindelig skak i stedet for skoleskak.

Lærerne understreger, at det er almindeligt, at det tager noget tid for eleverne at købe ind på noget nyt, og at det også gælder ved andre typer af undervisning. En lærer fortæller:

”De har skullet knække koden, før de siger: ”Det er ok, det her.” Det har taget noget tid, men det er vi vant til med unge mennesker og vores målgruppe.

FGU-LÆRER

Det er et perspektiv blandt lærerne, at eleverne har udvist mindre modstand over for skoleskak sammenlignet med andre typer af undervisning. Det er også et perspektiv blandt de interviewede elever, at de indledningsvist havde svært ved at forestille sig, hvordan skak skulle spille en rolle i undervisningen, eller at de studsede over kombinationen af skak og matematik, som en elev fortæller nedenfor:

”Jeg tænkte, det var meget interessant faktisk – en lidt sjov kombination med at have det som undervisning – men så kunne jeg godt se meningen med det, da vi prøvede det, fordi man lærte noget strategi og planlægning.

FGU-ELEV, 22 ÅR

Som eleven her italesætter, blev koblingen af skak og matematik meningsfuld, da klassen kom i gang med skoleskakundervisningen. Dette perspektiv går igen blandt andre interviewede elever.

4.3 Forskel på, om eleverne interesserer sig for skoleskak

Blandt de interviewede elever er der en gruppe, der fortæller, at de hverken interesserer sig for skak eller skoleskak. Skak italesættes generelt af eleverne som noget, man enten kan lide eller ikke kan lide. Det er også et perspektiv blandt eleverne, at præferencen for skak kan hænge sammen med, om man er tålmodig eller god til matematik. De elever, der i mindre grad interesserer sig for skoleskak, betragter det dog som et vilkår på lige fod med anden skemalagt undervisning, som de ikke nødvendigvis interesserer sig for, men deltager i, fordi de går i skole.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at det er forskelligt, om eleverne interesserer sig for skoleskak, og om de synes, det er sjovt. Når eleverne bliver bedt om at forholde sig til udsagnet "Skoleskak interesserer mig ikke", er 27 % helt enige, 25 % delvist enige, 25 % delvist uenige, og 24 % helt uenige. Når eleverne omvendt skal forholde sig til udsagnet "Skoleskak er sjovt", er 30 % helt enige, 44 % delvist enige, 17 % delvist uenige, og kun 8 % helt uenige. Det kan hænge sammen med, at eleverne forbinder det at interessere sig for skoleskak med en dybereliggende interesse, som færre oplever at have, mens flere elever alligevel kan genkende oplevelsen af, at skoleskak er sjovt.

4.4 Skoleskak gør undervisningen sjovere og mere praksisrettet

De interviewede lærere oplever, at eleverne opfatter skoleskak som et afbræk fra den almindelige undervisning. Dette er også et udbredt perspektiv blandt de interviewede elever, som fremhæver, at det er positivt, at der med skoleskak "sker noget andet", og at det kan være rart at få et afbræk fra skærm og tavle. En elev beskriver det på følgende måde:

"Jeg kan godt lide det praktiske. Jeg kan godt lide, når man underviser på den måde som i FGU-MOVES® – at man laver noget teoretisk først i ca. en halv time, og så skal man lave det i praksis. Mange har godt af det, tror jeg, for mange har svært ved at sidde på en stol hele tiden. At du aktivt går ud og bruger det, så du kan få den der aha-følelse.

FGU-ELEV, 19 ÅR

Som eleven her beskriver, er FGU-MOVES® med til at bringe en praktisk dimension ind i undervisningen, hvilket han oplever passer godt til hans egen og klassekammeraternes måde at lære på. En gruppe elever fortæller også, at de har prøvet at lære andre elever på skolen skoleskak, og de peger på, at den oplevelse i høj grad hjalp dem med at omsætte det, de havde lært i undervisningen.

De interviewede elever har forskellige erfaringer med, hvordan læreren har tilrettelagt skoleskakundervisningen. Mens nogle elever har det fast på skemaet, beskriver andre elever, at læreren bruger skoleskak som et indslag til at variere undervisningen – enten planlagt på forhånd eller som et mere spontant element.

Til trods for at størstedelen af eleverne fremhæver skoleskak som et afbræk fra den almindelige undervisning, er der også elever, som understreger, at det kan være mentalt krævende og til tider svært at spille skoleskak – selvom de synes, at det er sjovt.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 67 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i, at skoleskak gør matematik sjovere. Det er også et perspektiv blandt de interviewede elever, at skoleskak kan være med til at gøre matematikundervisningen sjovere, fordi den – ud over den mere teoretiske del – også indebærer noget meget konkret. Blandt de interviewede elever er der eksempler på elever, der er glade for matematik og skoleskak, ligesom der er eksempler på elever, der ikke bryder sig om matematik, men som oplever, at skoleskak gør matematik sjovere. Endelig er der også eksempler på elever, som har svært ved matematik, og som heller ikke oplever, at skoleskakken gør matematik lettere eller sjovere.

4.5 Vigtigt, at der skelnes mellem skoleskak og skak

Blandt de interviewede lærere er det et udbredt perspektiv, at de gør meget ud af at fortælle eleverne, at skoleskak er noget andet end almindelig skak, og at man ikke behøver kunne spille skak for at deltage i skoleskak. De interviewede elever peger selv på, at skoleskakundervisningen har introduceret dem til forskellige former for skak, hvilket har udvidet deres opfattelse af spillet. En elev fortæller om det på følgende måde:

”Jeg troede kun, der var én form for skak. Så fandt jeg ud af, at der var forskellige former. Det gør spillet sjovere at lære nye former at kende. Mange tænker, at skak er kedeligt. Men andre former kan være sjovere end det skak, du normalt plejer at tænke på. Det gider jeg ikke, men jeg gider godt den her form for skak.

FGU-ELEV, 19 ÅR

Som eleven her understreger, foretrækker hun de variationer af skak, der er blevet introduceret i skoleskakundervisningen. Blandt de interviewede elever er der også dem, som er meget skakinteresserede og gerne ”bare vil spille skak” frem for at arbejde med de forskellige variationer, som undervisningen lægger op til. De interviewede lærere har gode erfaringer med at imødekomme dette ved at give eleverne lov til at afrunde skoleskakundervisningen med et almindeligt spil skak.

I evalueringen indgår også interviews med en mindre gruppe elever, der primært har deltaget i timer med almindeligt skakspil frem for decideret skoleskak. Disse elever oplever skakspillet som underholdende, men i lavere grad som undervisningsrelevant. Det drejer sig som sagt om en mindre gruppe elever.

4.6 Spilelementet virker ofte motiverende

Lærerne oplever, at eleverne bliver motiverede af, at skoleskak indeholder et spilelement, og at der generelt er en hyggelig stemning blandt eleverne, når der undervises i skoleskak. Det er et perspektiv blandt lærerne, at eleverne ikke er bange for at tabe eller begå fejl – og at dette står i kontrast til mange elevers tilgang til andre typer af undervisning.

En gruppe lærere peger på, at eleverne synes, at det er ”gratis” at tabe, fordi de ikke skal til eksamen i skoleskak. Det betyder, at eleverne prøver sig mere frem, og at de dermed får bedre forudsætninger for læring. En lærer fortæller, at elevernes mere afslappende og mindre præstationsfokuserede tilgang medfører, at de hjælper hinanden med reglerne og evaluerer spillet i en god tone:

”Man kunne forestille sig, at på et hold, hvor der var nogen, der havde det svært med sig selv, så ville jeg bare slå dig i hovedet, fordi jeg havde vundet. Men det er jo ikke det, skak gør [...] Det kan godt være, at du bankede mig, men så kan man snakke om, hvad det var, der gjorde, at den ene vandt.

FGU-LÆRER

Enkelte lærere nævner også, at nogle elever ikke bryder sig om at tabe. Lærerne oplever imidlertid ikke, at det går ud over elevernes deltagelse i skoleskakundervisningen, men at det omvendt kan bidrage til øget motivation for at blive god til spillet. Blandt de interviewede elever er det et perspektiv, at nogle elever udvikler sig hurtigere og mere i skoleskakundervisningen end andre, og at man umiddelbart foretrækker at spille mod dem, der er på samme niveau som én selv – i hvert fald foretrækker man ikke at spille mod én, der er meget bedre, som en elev fortæller i det følgende citat:

”Nogle lærer det hurtigere end andre. De lurer taktikken. Så hvis man skal blive ved med at spille mod én god person, bliver det kedeligt. Man ved jo, at de vinder. Men når man skifter makker, bliver det et nyt niveau, når man spiller mod forskellige. Vi har forskellige taktikker. Én har måske en anden taktik, og så lærer jeg noget af det.

FGU-ELEV, 17 ÅR

Som eleven her fortæller, betyder det noget, at man ikke på forhånd ved, at man kommer til at tabe, men at man ved at skifte modstander får mulighed for at prøve noget forskelligt, hvor man dels har mulighed for at vinde, dels kan lære noget nyt af den anden.

4.7 Lærerens rolle i skoleskakundervisningen adskiller sig ikke markant fra den øvrige undervisning

I spørgeskemaundersøgelsen bliver eleverne spurgt ind til, i hvilken grad de oplever, at deres lærer er god til at undervise i skoleskak. Her svarer 37 % af eleverne ”I høj grad”, og 54 % svarer ”I nogen grad”. Blandt de interviewede elever er det et udbredt perspektiv, at lærerens rolle i skoleskakundervisningen ikke adskiller sig fra den øvrige undervisning, men det fremhæves som positivt, når

man som elev kan mærke, at læreren går op i skoleskakundervisningen. En gruppe af de interviewede elever fremhæver det også som positivt, at deres lærer har været på et kompetenceudviklingsforløb, og at der er en platform med aktiviteter til undervisningen, som læreren kan trække på. Begge dele bidrager i elevernes øjne til, at det hele virker mere professionelt og veltilrettelagt.

På tværs af skolerne fortæller de interviewede lærere også, at deres rolle i forbindelse med skoleskak langt hen ad vejen ligner den rolle, som de er vant til at indtage i undervisningen. Lærerne fortæller, at de skal bringe sig selv i spil og udvise engagement for at motivere eleverne til skoleskak, og at det også gælder ved andre typer af undervisning. Det er dog også et perspektiv blandt en gruppe lærere, at skoleskak medfører en anderledes rolle som underviser, i og med at skoleskak indeholder et konkurrenceaspekt og et element af leg, som adskiller sig fra den almindelige undervisning.

En gruppe af lærerne fortæller, at de har brugt skakbrættet til at lave relationsarbejde – enten ved at gå og snakke med eleverne, mens de spiller, eller ved at sætte sig og spille med bestemte elever og snakke hen over spillet. Lærerne oplever, at det har haft en positiv indflydelse på deres relation til eleverne, da det virker mindre formelt at snakke hen over et spil.

I enkelte tilfælde oplever lærerne, at skoleskak udfordrer deres autoritet som undervisere og deres mulighed for at facilitere god undervisning, fordi de selv har et begrænset kendskab til skak. Der er dog også eksempler på lærere, der har gode erfaringer med at bringe deres eget begrænsede kendskab til spillet ind i undervisningen, da det illustrerer over for eleverne, at man kan få ahaoplevelser sammen.

4.8 Eleverne mangler overskud til frivillige aktiviteter uden for skoletiden, men spiller skak i pauserne

De interviewede elever har begrænsede erfaringer med at deltage i frivillige skoleskakaktiviteter, men direkte adspurgt fremhæver de åbent hus-arrangementer, hvor de har spillet skak, eller aktiviteter, hvor de har lært andre klasser at spille skoleskak. Der er også en gruppe elever, som har deltaget i Landsfinalen i Skolernes Skakdag, enten som frivillige eller på en fælles tur med deres klasse.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 27 % af eleverne, at de har deltaget i frivillige skoleskakaktiviteter, fx i pauser eller efter skoletid. Elever, der går på skoler, hvor der ikke har været afholdt frivillige skoleskakaktiviteter, er blevet spurgt, om de ville have lyst til at deltage, hvis der blev afholdt sådanne aktiviteter. Her svarer kun 8 % ja, mens 73 % svarer nej, og 19 % svarer "Ved ikke".

Det er et perspektiv i interviewene med eleverne, at det kan være svært at finde overskuddet til skoleskakaktiviteter i fritiden, fordi man efter skole er træt eller har andre forpligtelser. En gruppe elever fremhæver i interviewene, at det kan være en god idé at melde ud om arrangementet i god tid, og at der er tilfælde, hvor man kunne finde på at blive for selskabets skyld. Det foreslås også, at man laver få begivenheder og sørger for, at de socialt og indholdsmæssigt favner så bredt, at alle gerne vil være med – ikke kun de meget skakinteresserede.

Det er et perspektiv i interviewene med eleverne, at der bliver spillet skak i frikvartererne, efter de har modtaget undervisning i skoleskak. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 26 % af eleverne, at de er begyndt at spille skak med andre elever i pauserne, efter de er begyndt at have skoleskak på FGU. At spille skak i pauserne fremhæves i interviewene som noget "man kan gøre sammen", fordi alle kender til det og er nogenlunde enige om, at det er sjovt. Blandt de interviewede lærere fortæles der også om mindre grupper af elever, som er begyndt at spille skak sammen i pauserne i stedet for at sidde hver for sig og kigge på en telefon. En gruppe lærere giver også eksempler på elever fra forskellige klasser, som har fundet hinanden via skakspil i frikvartererne eller til lærerarrangerede aktiviteter.

5 Elevernes faglige udbytte af indsatsen

Dette kapitel fokuserer på elevernes faglige udbytte af indsatsen, herunder deres oplevelse af koblingen mellem skoleskak og matematik. Kapitlet viser, at eleverne overordnet set oplever, at skoleskak er lærerigt, men at der er forskel på, i hvor høj grad eleverne kobler deres læring fra skoleskak til matematik. Ligeledes er der forskel på, i hvilken grad eleverne oplever at kunne overføre de kompetencer, de udvikler i skoleskakundervisningen, til generel opgaveløsning og andre fag.

5.1 Skoleskak er lærerigt for eleverne

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 73 % af eleverne er helt eller delvist enige i, at skoleskak er lærerigt, og at størstedelen af eleverne oplever, at de er blevet bedre til de skakrelaterede elementer af indsatsen. 79 % af eleverne er helt eller delvist enige i, at de har lært skakreglerne at kende, 71 % er helt eller delvist enige i, at de er blevet bedre til at planlægge deres træk, og 64 % er helt eller delvist enige i, at de er blevet bedre til at forudse modstanderens træk.

De interviewede lærere understreger generelt, at eleverne har udviklet sig rent skakmæssigt, i og med at mange elever ikke kendte til brikkernes egenskaber, spillets regler og strategier, før de begyndte på skoleskakundervisningen. En lærer fortæller følgende:

”De bliver ved med at øve, og pludselig har de den. Det håber vi at kunne tage med ind i andre sammenhænge – ”Kan du huske, da vi startede med skoleskak, hvor svært det var? Nu kan vi spille med en fuld plade.”

FGU-LÆRER

Som læreren her italesætter, er der en forventning om at kunne tage den succesoplevelse, som eleverne oplever i forbindelse med skoleskak, med ind i andre undervisningssammenhænge.

5.2 Forskel på, om der ses et fagligt udbytte i matematik

Når man spørger lærerne, om de har set en faglig udvikling hos eleverne som følge af skoleskak, er den generelle vurdering, at indsatsen kræver længere tid – gerne 6-12 måneder – før man kan forvente at se en udvikling. En gruppe lærere fremhæver også, at deres undervisning skal indeholde et større fokus på de matematikfaglige aspekter af skoleskak, end det hidtil har været tilfældet, hvis man skal se en faglig udvikling inden for matematikfaget. Lærerne mener dog generelt, at indsatsen har potentiale til at skabe faglig udvikling hos eleverne.

På nogle skoler fortæller lærerne, at de allerede i denne fase af implementeringen ser en faglig udvikling hos eleverne som følge af skoleskakundervisningen. Det kan fx ses ved, at eleverne er blevet i stand til at sætte ord på deres matematiske og logiske tænkning, at de bedre kan overskue en ny opgave, og at de kan fokusere på en opgave i længere tid ad gangen.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 55 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i, at skoleskak gør matematik lettere at forstå. Oplevelsen af, at skoleskak øger chancen for at bestå en matematikseksamen, er dog lidt mindre udbredt – her svarer 41 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i udsagnet.

De interviewede elevers vurdering af, i hvor høj grad skoleskak er med til at lære dem matematik, lader til at hænge sammen med, dels hvor eksplicit skoleskakundervisningen er koblet til matematik, og dels i hvor høj grad eleverne selv er i stand til at lave oversættelsesarbejdet fra skoleskak til matematiske færdigheder. De elever, der i mindre grad ser koblingen til matematik, forholder sig typisk mere konkret til, hvad de har lært – fx spillets regler, og hvad brikkerne kan. Den følgende samtale mellem tre elever i et gruppeinterview illustrerer spændet mellem forskellige oplevelser af, hvordan og hvorvidt skoleskakundervisningen er med til at lære dem matematik:

”Elev 1: Det hjælper lidt i matematik ift. at kunne regne frem og også ift. at være tålmodig, mens man regner. At man ikke skal skynde sig.

Elev 2: Man lærer måske den matematiske tankegang – at tænke den vej: ét step ad gangen, og så kan man løse opgaven.

Elev 3: Det er interessant for mig at høre, for jeg tænker slet ikke på matematik, når jeg spiller skak.

UDDRAG FRA GRUPPEINTERVIEW MED FGU-ELEVER

Som uddraget fra gruppeinterviewet viser, kan der være forskel på, i hvor høj grad eleverne ser koblingen mellem skoleskak og matematik – også selvom de modtager den samme undervisning. En gruppe af de elever, som har svært ved at koble skoleskakundervisningen til matematik, og som ønsker at blive bedre til matematik, foretrækker derfor den almindelige matematikundervisning.

En gruppe elever har fået matematikopgaver med en skakvinkel af deres lærer. Dette fremhæves af eleverne som noget, der kan være med til at gøre koblingen tydeligere, og som kan bidrage med positive forventninger til opgaveløsningen – såfremt man som elev er glad for skoleskak.

5.3 Forskel på, om eleverne ser et udbytte, der kan overføres til andre sammenhænge

Det er særligt elever, der beskriver sig selv som glade for og dygtige til skak, der taler om et mere generelt kognitivt udbytte af skoleskak, som kan overføres til andre fag. Her fremhæver eleverne særligt koncentration, logik, strategi og mønstergenkendelse som kompetencer, der er relevante i

matematik og i andre fag. Denne gruppe elever taler generelt mere abstrakt om de kompetencer, som spillet og skoleskakundervisningen er med til at udvikle hos dem. En elev fortæller følgende:

”Det, man lærer, er at bygge sine tanker op – hvordan man skal spille. I matematik og naturfag handler det om, hvordan jeg skal lave opgaven, hvilke afsnit osv. Sådan er skak også. Så skal man den vej og den vej. Hvis der opstår en fejl, skal jeg rette den, så jeg ikke begår samme fejl igen. Det betyder også noget for de andre fag. Man kan godt bruge det, selvom alle elementer ikke er de samme, for tanken er den samme.

FGU-ELEV, 20 ÅR

Som elevens udsagn her vidner om, kan man se, hvordan man kan overføre tankegangen i skakspillet til den faglige opgaveløsning i mere abstrakt forstand.

Blandt de interviewede lærere er det et perspektiv, at de løbende har gentaget over for eleverne, hvorfor de bruger tid på skoleskak, hvad man kan få ud af det, og hvordan udbyttet kan overføres til andre fag. Der er også et eksempel blandt lærerne på, at skoleskak har bidraget til sproglig udvikling – både hos elever med dansk som andetsprog og hos elever, som af andre årsager har svage danskfagligheder. Evalueringen peger dog på, at der er forskel på, i hvilket omfang eleverne er i stand til at oversætte det konkrete indhold i skoleskakundervisningen til kompetencer med mere generel faglig relevans – og at der formentlig er en gruppe elever, som er stærkere til at lave det oversættelsesarbejde end andre.

6 Elevernes udvikling af sociale og personlige kompetencer

I dette kapitel belyser vi elevernes udvikling af sociale og personlige kompetencer som følge af deres deltagelse i indsatsen. Samlet set viser kapitlet, at skoleskak kan bidrage til at styrke de sociale relationer blandt eleverne, fordi det giver dem et fælles tredje at være sammen om. Elevernes personlige kompetencer er også blevet styrket ved at deltage i indsatsen, og de er bl.a. blevet mere tålmodige og bedre til at koncentrere sig, ligesom lærerne oplever mere vedholdenhed blandt nogle grupper af elever.

6.1 Skoleskak fungerer godt til at facilitere det sociale

Evalueringen viser, at skoleskak fungerer godt ift. at facilitere det sociale på FGU. Det er et udbredt perspektiv blandt de interviewede elever, at skoleskakundervisningen eller skak i frikvartererne gør, at man som elev får snakket med andre elever. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 56 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i, at de taler med flere fra deres hold, efter de er begyndt at spille skak. 73 % af eleverne svarer, at de er helt eller delvist enige i, at skoleskak har hjulpet ven-skaberne i deres klasse på vej.

Det er et udbredt perspektiv blandt lærerne, at de oplever, at skoleskakundervisningen har bidraget til social udvikling blandt eleverne. Lærerne bemærker den sociale udvikling både i og uden for undervisningen, ligesom den ses på forskellige planer – to og to blandt eleverne, i grupper, på klas-seniveau og på tværs af klasser. Lærerne fortæller, at nogle af de elever, der normalt ikke snakkede sammen, har fundet hinanden som følge af skoleskak.

Der er en oplevelse blandt en gruppe lærere af, at de kan sætte flere elever sammen i gruppear-bejde som følge af skoleskakundervisningen. Eleverne kigger mindre skævt til hinanden, og der sker generelt en positiv udvikling ift. sammenholdet i hele klassen. Det er også et udbredt perspek-tiv blandt lærerne, at eleverne er blevet bedre til at hjælpe hinanden som følge af skoleskakunder-visningen, og at dette kan overføres til andre fag og situationer uden for undervisningen.

6.2 Skoleskak hjælper eleverne med at lære hinanden at kende

Blandt de interviewede elever er det et perspektiv, at skoleskak fungerer godt til at lære hinanden at kende. Det kan ifølge lærerne skyldes, at det fysiske bræt og brikkerne udgør et fælles tredje, som gør det lettere for eleverne at indlede en dialog. Det faktum, at man giver hånd og siger tak for spillet, og at man sidder og tænker over sin modstanders træk, nævnes også som en indgangsvinkel til noget socialt. En lærer fortæller, at hun har haft gode erfaringer med en samtaleøvelse, hvor man mellem hvert træk skal spørge og fortælle om forskellige emner:

”Man skal fx fortælle om en fritidsinteresse, så først hvad man laver, så et træk, så hvor man gør det henne, så et træk mere og så et spørgsmål mere. Den øvelse har betydet, at to elever nu mødes uden for skolen. [...] Det bliver lettere for eleverne at dele, fordi det ikke handler om at dele, men om at spille skak.

FGU-LÆRER

Blandt de interviewede elever fremhæves det også, at skoleskakundervisningen kan være en god måde at møde klassekammerater på, som man ikke før har talt med, fordi man altid er to eller flere til spillet. Dette kan også opleves som en fordel, når man er ny på FGU, som en elev fortæller i det følgende:

”Da jeg startede i oktober, gik der ikke så lang tid, før vi havde det [skoleskak]. Jeg kendte ikke så mange, men det at have forskellige makkere – så snakker man jo med flere. Så begyndte jeg at snakke med hele klassen, og det var nok også pga. skoleskak.

FGU-ELEV, 17 ÅR

Som eleven her fortæller, har skoleskak haft en positiv betydning for hendes opstart på FGU, fordi det var med til at introducere hende til de nye klassekammerater. Dette er også en relevant pointe ift. det rullende optag på FGU, som betyder, at der løbende kommer nye elever ind, som skal indgå i en klasse.

6.3 Skoleskak som et fælles tredje passer særligt godt til målgruppen

Både de interviewede lærere og de interviewede elever fremhæver det som noget særligt godt ved skoleskak, at det udgør et fælles tredje, som det er ufarligt for eleverne at være sammen om. En elev fortæller om det på følgende måde:

”Man bliver ikke tvunget til at snakke sammen [når man spiller skoleskak]. Det er ikke noget med at kigge på hinanden og spørge ”Hvad er din yndlingsfarve?” Men man har noget at koncentrere sig om sammen.

FGU-ELEV, 17 ÅR

Som eleven her beskriver, er det en rar måde at lære hinanden at kende på, fordi man har noget at fokusere på sammen. Her er det også et perspektiv blandt de interviewede elever, at nogle generelt finder det svært at socialisere, særligt med nye mennesker. Derfor fremhæves det som positivt, at man efter at have spillet skoleskak sammen ved, at man har et emne, man kan tage op i en samtale, som den anden også kender til og kan snakke med om.

Lærerne giver i interviewene også udtryk for, at skoleskak har en positiv effekt for de elever, som er udfordret ift. deres sociale kompetencer. Spillet indebærer, at man spiller over for andre, og at man derfor ikke kan gemme sig i et hjørne. Samtidig giver det mulighed for at være med i fællesskabet uden nødvendigvis at sige så meget. En lærer fortæller, at det er gavnligt for flere af de elever, som kommer på FGU for at arbejde med deres sociale kompetencer:

”En del elever kommer ikke på FGU pga. det faglige, men skal arbejde med det sociale – og dér er det godt, for man skal ikke nødvendigvis snakke sammen til skoleskak. Nogle begynder at snakke undervejs, men det er en blød overgang til at få nye venner.

FGU-LÆRER

Evalueringen viser således, at skoleskaks funktion som et fælles tredje, der er med til at facilitere sociale interaktioner, er særligt gavnligt for FGU-målgruppen.

6.4 En gruppe elever er også begyndt at spille skak i fritiden

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 19 % af eleverne, at de er begyndt at spille skak i deres fritid, efter de er begyndt at have skoleskak på FGU. Blandt de interviewede elever er der en mindre gruppe, som er meget interesseret i skak, og som efter deres deltagelse i indsatsen selv opsøger spillet i skakklubber, online eller sammen med venner – evt. fra klassen. Lærerne giver også eksempler på elever, som finder en ny interesse i skak, begynder at spille skak i frikvartererne og læser skakbøger i fritiden. En elev fortæller følgende om at spille skak i sin fritid:

”Jeg spiller med mine venner i fritiden. Det er jeg begyndt på efter FGU-MOVES®. En af mine venner har tit et skakbræt med. Så begyndte han og min ven at spille, og så begyndte jeg også at spille mere. Han har gjort mig bedre. Det kræver, at man tænker lidt, men det er hyggeligt. Vi spillede faktisk i går.

FGU-ELEV, 19 ÅR

Som ovenstående eksempel viser, kan det at spille skak i fritiden også have en social funktion.

Selvom det er en mindre gruppe elever, som i meget høj grad dyrker skakspillet i deres fritid, har det for denne gruppe af elever en stor betydning – de finder sammen i små grupper og bliver i klassen kendt som dem, der er gode til skak.

6.5 Eleverne udvikler især personlige kompetencer som koncentration og tålmodighed

I spørgeskemaundersøgelsen svarer en betydelig andel af eleverne, at de er blevet bedre til at koncentrere sig, og at de er blevet mere tålmodige. Således svarer 69 % af eleverne, at de er helt eller delvist enige i, at de er blevet bedre til at koncentrere sig, og 66 % svarer, at de er helt eller delvist enige i, at de er blevet mere tålmodige. I interviewene med eleverne er det ligeledes et perspektiv, at de oplever at blive bedre til at koncentrere sig, og at de udvikler deres tålmodighed.

Blandt de interviewede lærere er det et udbredt perspektiv, at skoleskak har bidraget til personlig udvikling blandt eleverne på forskellige måder. Lærerne giver eksempler på, at der er sket en udvikling ift. elevernes ro og deres evne til at koncentrere og fordybe sig. De beskriver også, at eleverne er blevet mere vedholdende, når de oplever, at noget er svært. En lærer forklarer den øgede vedholdenhed med, at eleverne har fået en succesoplevelse i forbindelse med skoleskakundervisningen. Skoleskak gør progressionen tydelig for eleverne, fordi de oplever, at man kan lære nye ting, når man tager det i etaper. Det er også en pointe blandt lærerne, at elevernes mod på at lære fra sig over for andre elever er et tegn på, at eleverne har fået en større tro på egne evner.

6.6 Lærerne ser personlig udvikling blandt forskellige typer af elever

Det er et perspektiv blandt de interviewede lærere, at de oplever, at den personlige udvikling som følge af skoleskak kan finde sted blandt forskellige typer af elever:

- **Elever, der er introverte.** Skoleskak kan give elever mulighed for at opbygge nye venskaber og blive en del af et fællesskab – uden at råbe højt eller dele ud af sig selv.
- **Elever, der ikke tror på egne evner.** Skoleskak kan give elever, der har svært ved matematik, en succesoplevelse og dermed en større tro på egne evner. Det kan også få elever til at løsne op, fordi skoleskak ikke er en del af pensum, og de dermed ikke føler, at de skal præstere.
- **Elever, der er urolige.** Det faktum, at skakspillet foregår uden skærme og i et roligt tempo, kan virke beroligende for elever, som har svært ved at holde koncentrationen og sidde stille. Elever, der er vant til at få opmærksomhed ved at fjolle eller råbe højt, kan også opdage, at det giver respekt blandt klassekammeraterne at være seriøs og koncentreret om et spil.
- **Elever, der bliver anset som nørdede.** Skoleskak kan medføre, at klassen får respekt for elever, som er gode til skak, men som tidligere blev anset som nørdede. Det kan give disse elever en fornyet tro på sig selv og en større plads i fællesskabet.

Det er ikke et perspektiv blandt de interviewede lærere, at der er nævneværdig forskel på, hvordan indsatsen påvirker drenge og piger. En mindre gruppe lærere italesætter, at skoleskak kan bidrage til, at en gruppe drenge, der ofte fjoller i undervisningen, bliver mere seriøse, samtidig med at det kan få en gruppe piger, der ellers er meget præstationsfokuserede, til at løsne op.

Appendiks A – Litteraturliste

EVA. (2021). *Evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for FGU. Første delrapport: Målgruppen for FGU og den kommunale ungeindsats*. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 20. marts 2025 på: <https://eva.dk/udgivelser/2021/nov/maalgruppen-for-fgu-og-den-kommunale-un-geindsats-foerste-delrapport-i-evaluerings-og-foelgeforskningsprogrammet-for-fgu->

Quvang, C. (2020). *Skoleskak for alle: en forskningsrapport om, hvordan skoleskak styrker personlige-, sociale- og kognitive kompetencer, selvværd og faglig dygtighed – set i et inkluderende perspektiv*. Lokaliseret 24. maj 2022 på: https://ucviden.ucsyd.dk/admin/files/76949423/SFA_END_Forskningsrapport_CO_23.10.2020_pdf.pdf.

Appendiks B – datagrundlag og metode

Rapporten bygger på interviews med lærere og elever samt en spørgeskemaundersøgelse blandt elever. Interviews og spørgeskemaundersøgelse er gennemført ad to omgange, hvor første runde fandt sted i foråret 2023 og anden runde i efteråret 2024. Der er ligeledes gennemført baggrundsinterviews med repræsentanter fra Dansk Skoleskak i foråret 2023 og i februar 2025.

De enkelte datakilder og metoder beskrives herunder.

Interviews med lærere

Der er gennemført interviews med 13 lærere fra fem forskellige skoler. Interviewene blev som udgangspunkt gennemført som gruppeinterviews, men i nogle tilfælde blev lærerne interviewet enkeltvist. Interviewene var af 45-60 minutters varighed.

Interviewene havde særligt fokus på:

- **Organisering og ledelsesopbakning**, herunder organisering og samarbejde i forbindelse med planlægning og gennemførelse samt ledelsens konkrete understøttelse
- **Erfaring med og vurdering af gennemførelsen af indsatsen**, herunder organisering, forankring og samarbejde samt indsatsens form og indhold ift. målgruppen
- **Elevernes tilslutning og udbytte**, herunder barrierer for tilslutning, karakteristika ved elever, der har haft særlig gavn af indsatsen, og elevernes udbytte ift. motivation, udvikling af faglige og sociale kompetencer samt de sociale fællesskaber på skolen
- **Lærernes udbytte**, herunder erfaringer med kompetenceudviklingen og den løbende supervision samt lærernes udbytte ift. didaktiske greb og fagligt fællesskab
- **Udbredelse og læringspunkter**, herunder muligheder og barrierer for udbredelse af indsatsen i større skala.

Interviews med elever

Der er gennemført interviews med 22 elever fra fire skoler. Interviewene blev gennemført som gruppeinterviews og var af 30-60 minutters varighed.

Interviewene havde særligt fokus på:

- **Elevernes erfaring med og vurdering af gennemførelsen af indsatsen**, herunder deres overordnede tilfredshed med indsatsen og deres oplevelse af form og indhold
- **Elevernes udbytte**, herunder deres motivation, udviklingen af faglige og sociale kompetencer, betydningen for sociale fællesskaber på skolen samt udbytte og potentialer ift. de frivillige indsatser.

Lærerne blev bedt om at udvælge elever med henblik på at opnå spredning i elevernes faglige og sociale forudsætninger samt deres køn.

Spørgeskemaundersøgelse blandt elever

Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 109 elever fra seks forskellige skoler. Spørgeskemaet bestod af 25 spørgsmål.

Spørgeskemaet havde særligt fokus på:

- **Elevernes baggrund**, herunder alder, køn og forudsætninger
- **Elevernes vurdering af indsatsen** ift. relevans, form og indhold
- **Elevernes oplevede udbytte af indsatsen** ift. motivation og udviklingen af faglige og sociale kompetencer.

Lærerne blev bedt om at distribuere spørgeskemaet til elever, som havde modtaget det, der svarer til tre-fire skoleskakkationer månedligt. Elever, der havde gået på FGU i under en måned, blev ledt ud af spørgeskemaet.

Eleverne besvarede spørgeskemaet i forbindelse med undervisningen. Deres lærer var til stede og kunne hjælpe dem med at tilgå spørgeskemaet og besvare evt. spørgsmål.

Baggrundsinterviews med Dansk Skoleskak

Der er gennemført to baggrundsinterviews med repræsentanter fra Dansk Skoleskak – et tidligt i indsatsperioden (foråret 2023) og et igen forud for den endelige afrapportering af evalueringen (februar 2024). Interviewene havde til formål at give viden om konteksten for indsatsen samt at få indblik i, hvordan Dansk Skoleskak har oplevet, at indsatsen er blevet implementeret, og hvilken understøttelse implementeringen har krævet fra Dansk Skoleskaks side.

Appendiks C – tabeller

Appendiks-tabel C.1

I hvilken grad oplever du, at du har fået noget ud af at deltage i FGU-MOVES®?

	Procent	Respondenter
Helt enig	28 %	30
Delvist enig	54 %	59
Delvist uenig	16 %	17
Helt uenig	3 %	3
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.2

Hvordan oplever du sværhedsgraden af skoleskakundervisningen?

	Procent	Respondenter
For let	18 %	20
Passende	73 %	80
For svær	8 %	9
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.3
Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Skoleskak interesserer mig ikke”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	27 %	29
Delvist enig	25 %	27
Delvist uenig	25 %	27
Helt uenig	24 %	26
I alt	100 %	109

Kilde: EVA’s spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.4
Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Skoleskak er sjovt”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	30 %	33
Delvist enig	44 %	48
Delvist uenig	17 %	19
Helt uenig	8 %	9
I alt	100 %	109

Kilde: EVA’s spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.5
Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Skoleskak gør matematik sjovere”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	28 %	30
Delvist enig	39 %	42
Delvist uenig	17 %	18
Helt uenig	17 %	19
I alt	100 %	109

Kilde: EVA’s spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.6
I hvilken grad oplever du, at din lærer er god til at undervise i skoleskak?

	Procent	Respondenter
I høj grad	37 %	40

	Procent	Respondenter
I nogen grad	54 %	59
I mindre grad	6 %	7
Slet ikke	3 %	3
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.7

Har du deltaget i frivillige skoleskakaktiviteter (fx i pauser eller efter skoletid)?

	Procent	Respondenter
Ja	27 %	29
Nej	66 %	72
Ved ikke	7 %	8
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.8

Har der været afholdt frivillige skoleskakaktiviteter på din skole (fx i pauser eller efter skoletid)?

	Procent	Respondenter
Ja	31 %	22
Nej	51 %	37
Ved ikke	18 %	13
I alt	100 %	72

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Note: Spørgsmålet er stillet til elever, der har svaret, at de ikke har deltaget i frivillige skoleskakaktiviteter.

Appendiks-tabel C.9

Ville du have lyst til at deltage, hvis der blev afholdt frivillige skoleskakaktiviteter (fx i pauser eller efter skoletid)?

	Procent	Respondenter
Ja	8 %	3
Nej	73 %	27
Ved ikke	19 %	7
I alt	100 %	37

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Note: Spørgsmålet er stillet til elever, der har svaret, at der ikke har været afholdt frivillige skoleskakaktiviteter på deres skole.

Appendiks-tabel C.10

Er du begyndt at spille skak med andre elever i pauserne, efter du er begyndt at have skoleskak på FGU?

	Procent	Respondenter
Ja	26 %	28
Nej	61 %	67
Jeg spillede skak med andre elever i pauserne i forvejen	13 %	14
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.11

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Skoleskak er lærerigt"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	26 %	25
Delvist enig	47 %	51
Delvist uenig	17 %	18
Helt uenig	14 %	15
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.12

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Jeg har lært skakreglerne bedre at kende”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	43 %	47
Delvist enig	36 %	39
Delvist uenig	10 %	11
Helt uenig	11 %	12
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.13

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Jeg er blevet bedre til at planlægge mine træk”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	30 %	33
Delvist enig	41 %	45
Delvist uenig	16 %	17
Helt uenig	13 %	14
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.14

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: ”Jeg er blevet bedre til at forudse min modstanders træk”?

	Procent	Respondenter
Helt enig	22 %	24
Delvist enig	42 %	46
Delvist uenig	20 %	22
Helt uenig	16 %	17
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.15

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Skoleskak gør matematik lettere at forstå"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	14 %	15
Delvist enig	41 %	45
Delvist uenig	25 %	27
Helt uenig	20 %	22
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.16

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Skoleskak øger mine chancer for at bestå en matematikeksamen"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	11 %	12
Delvist enig	30 %	33
Delvist uenig	36 %	39
Helt uenig	23 %	25
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.17

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Jeg taler med flere fra mit hold, efter vi er begyndt at spille skak"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	22 %	24
Delvist enig	34 %	37
Delvist uenig	19 %	21
Helt uenig	25 %	27
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.18

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Skoleskak har hjulpet venskaberne i min klasse på vej"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	17 %	18
Delvist enig	36 %	39
Delvist uenig	26 %	28
Helt uenig	22 %	24
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.19

Er du begyndt at spille skak i din fritid, efter du er begyndt at have skoleskak på FGU (fx online, med dine venner eller i en skakklub)?

	Procent	Respondenter
Ja	19 %	21
Nej	71 %	77
Jeg spillede skak i min fritid i forvejen	10 %	11
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.20

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Jeg er blevet bedre til at koncentrere mig"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	23 %	25
Delvist enig	46 %	50
Delvist uenig	21 %	23
Helt uenig	10 %	11
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Appendiks-tabel C.21

Hvor enig eller uenig er du i følgende sætning: "Jeg er blevet mere tålmodig"?

	Procent	Respondenter
Helt enig	22 %	24
Delvist enig	44 %	48
Delvist uenig	24 %	26
Helt uenig	10 %	11
I alt	100 %	109

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt elever på FGU, 2023-2024.

Evaluering af FGU-MOVES

© 2025 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Dansk Skoleskak

ISBN (www) 978-87-7182-790-3

Danmarks Evalueringsinstitut

– analyser, redskaber og udvikling, der styrker uddannelser og dagtilbud.

Danmarks
Evalueringsinstitut

+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk